

Nr 359.

Av herr **Linder**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad m. m.

Enligt Kungl. Maj:ts i propositionen nr 206 till årets riksdag framlagda förslag skola rådhusrätter, som bestå av färre antal lagfarna ledamöter än tre, icke i framtiden bibehållas, dock att på grund av särskilda skäl rådhusrätterna i residensstäderna fortfarande skulle finnas kvar. I de städer, där rådhusrätterna avskaffas, avses att jämväl magistraterna skola upphöra. I dessa städer liksom ock i fögderistäderna skulle enligt proposition nr 207 till innevarande riksdag drätselkammaren med bistånd av en av staden utsedd s. k. kommunalborgmästare i stället bliva städernas styrelse. Stadsfullmäktige eller allmänna rådstugan skulle äga bestämma, att drätselkammaren finge utgöras, utom av de valda ledamöterna, jämväl av kommunalborgmästaren. Denne skulle enligt förslaget ombesörja de flesta av den mångfald statliga uppgifter, som numera åvila magistrat eller ledamot av densamma. Bland annat skulle polischefskapet utövas av honom. I egenskap av polischef tyckes kommunalborgmästaren skola vara ledamot av hälsovårdsnämnd och därjämte självskriften ledamot av byggnadsnämnden. I främsta rummet skulle kommunalborgmästaren dock ombesörja kommunala uppgifter. I sådant avseende skulle främst tillkomma honom att bistå drätselkammaren genom ärendenas beredning, föredragning och protokollföring. I drätselkammaren skulle han hava yttrande- och reservationsrätt och i stadsfullmäktige skulle han äga deltaga i överläggningarna. Reglemente för kommunalborgmästaren, innehållande bestämmelser om hans åligganden, skulle underställas Kungl. Maj:t för godkännande.

Med ledning av det föreliggande förslaget torde det näppeligen låta sig göra att klart bedöma den arbetsbörda, som kan väntas komma att åvila kommunalborgmästaren. Det finnes emellertid skäl till antagandet, att den i de flesta fall komme att bliva högst betydande. Detta är dock en sak, mot vilken i och för sig ingen större anmärkning bör göras. Vad däremot kan anses anmärkningsvärt är att hos en och samma person sammanföra en sådan mångfald högst olikartade uppgifter som i detta fall skett. Resultatet av arbetet torde, i synnerhet i de fall, då arbetsbördan är mycket stor, bliva lidande på en dylik anhopning av heterogena ärenden. Iögonenfallande är ock, att kommunalborg-

mästaren skulle få allt för många överordnade. De för befattningen i övrigt väl kvalificerade personer, som hava förmågan att lyckosamt balansera sig fram så som denne tjänsteman uppenbarligen komme att göra, torde vara lätt räknade. Även om kommunalborgmästarens avlöning icke tilltoges alltför snävt, torde man nog få räkna med, att dessa befattningar skola verka mycket litet lockande på verkligt dugande, självständiga krafter. Lyckas man trots allt förvärva en person med dessa egenskaper till kommunalborgmästare, torde slitningar icke utebliva. Sådana kunna så mycket hellre förväntas uppkomma, som man tydligen avsett, att han i den kommunala förvaltningen skulle bliva en ledande kraft. En borgmästare med sekreteraregöromål och andra än mer underordnade uppgifter torde förvisso få det svårt att hävda sin plats som en av stadens ledande män. Under inga förhållanden kan kommunalborgmästaren vinna det inflytande på stadens administration, som avsetts, om han icke har alldeles särskilda, personliga kvalifikationer. Men personer med sådan kompetens för de många olika uppgifterna torde man sällan kunna förvärva genom befattningens kungörande till ansökan ledig. Valet kommer nog i allmänhet att träffas huvudsakligen efter formella examensmeriter, måhända också efter politiska grunder i sådana fall, där vederbörande försäkrat sig om försänkningar inom ett visst politiskt parti. En sålunda tillsatt kommunalborgmästare torde oftast icke bli annat än en expeditions- och protokollförare, men en obetydlig kraft i den egentliga förvaltningen. Uppenbarligen har man velat göra bestämmelserna så rymliga, att den personliga dugligheten skall få göra sig gällande, men föga synes vunnit med en lagstiftning i sådant syfte, om den icke kan skapa några garantier för att detta syfte verkligen blir tillgodosett. De personliga ledaregenskaperna kunna enligt mitt förmenande vida bättre komma fram sådana städernas styrelseformer nu äro. För övrigt torde det ligga i öppen dag, att en — visserligen kanske med mycket arbete framkonstruerad och rent teoretiskt förträfflig — befattningstyp utan historiskt samband med vad den har att ersätta, icke kan bliva av något större värde för en stads administration. Varje stad har under en hittills tämligen obeskuren kommunal självbestämmanderätt utbildat förvaltningstraditioner, som i enlighet med de erfarenheter, som just den staden vunnit, och på grund av de speciella förhållanden, som råda just i den staden, passat bäst för den. Jag är för min del ej alldeles övertygad om, att det behöver lagstiftas om, att städerna skola tillföras något ämbetsmannaelement för den egentliga kommunalförvaltningen. I den mån städerna ansett sig behöva ett sådant, hava de vetat att skaffa sig det ändå. Det hade förvisso varit vida bättre att låta dem gå vidare på denna väg och pröva sig fram själva än att mot deras vilja begåva dem med en till sin konstruktion ganska främmande befattningstyp.

Ett särskilt omnämnande synes mig böra ägnas polischefsskapets överlämnande åt kommunalborgmästaren. Principiellt sett torde mot en sådan anordning kunna anföras, att staten skulle sakna inflytande vid polischefens tillsättande. Det betänkligaste synes dock vara, att det ytterst sällan torde inträffa, att en person, som innehar nödiga kvalifikationer för de till kommunalborgmästartjänsten i övrigt hörande göromålen av mycket skiftande natur,

också har såväl de speciella egenskaper, som krävas av en polischef, som ock den polisiära utbildning, som därutöver må vara erforderlig.

Överhuvud taget torde det kunna sägas, att kommunalborgmästaren med sitt intima engagemang i det kommunala icke passar att vara statsmaktens representant i staden. Man kan knappast förutsätta, att han i regel skall få den nödiga självständigheten. Ofta stå ju de kommunala intressena i strid med de statliga. Magistraten, som består av domare och som faktiskt är fristående från det egentliga kommunala arbetet, har en betydligt klarare ställning.

Enligt par. 3 av förslaget till lag om kommunalborgmästare kan denne entledigas från sin befattning, då länsstyrelsen funnit skäl föreligga för bifall till framställning av stadsfullmäktige (allmänna rådstugan) om entledigande, så framt förslag därom väckts av drätselkammaren med minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagande rösterna och antagits av stadsfullmäktige (eller allmänna rådstugan) med enahanda pluralitet. Från synpunkten av kommunalborgmästaren såsom polischef samt över- eller underexekutor synes detta förslag oantagbart, ty i nyssnämnda egenskaper borde kommunalborgmästaren uppenbarligen icke kunna avsättas annat än efter laga dom och rannsaking. De till synes oöverstigliga svårigheter, som sålunda yppat sig, då frågan gäller förutsättningarna för kommunalborgmästares entledigande från tjänsten, härleda sig påtagligen från den kombination av vitt skilda uppgifter, som för ifrågavarande tjänst är ett utmärkande drag.

Jag kan slutligen icke underlåta att med instämmande återgiva vad svenska stadsförbundet i sitt den 22 januari 1932 avgivna yttrande i förevarande ärende anfört därom, att bestämmelserna om kommunalborgmästarens åligganden skulle intagas i ett av Konungen fastställt reglemente. »Med en sådan anordning», säger förbundet, »följa onekligen betydande olägenhet ur städernas synpunkt. I och med underställandet av reglemente för kommunalborgmästaren skulle staden nödgas underställa Konungen frågor om förvaltningens inre organisation, som enligt gällande författningar staden för närvarande — liksom magistraten även för framtiden — har att själv helt avgöra.» Det förefaller ur synpunkten av den kommunala självbestämmanderätten högst betänkligt, att städerna, såsom socialministern, till bemötande av stadsförbundets nysberörda anmärkning, ifrågasätter, skola bli skyldiga att underställa Kungl. Maj:ts prövning föreskrifter om vilka av de till exekutions-, uppbornds- och mantalsskrivningsväsendet hörande bestyren, som skola åvila kommunalborgmästaren, ävensom frågor angående de skyldigheter, som eljest åvila denna tjänsteman ej blott enligt lag och författning utan ock enligt stadsfullmäktiges bestämmande. Därest ej avses, att reglementets fastställande av Kungl. Maj:t skulle bli en ren formsak, synas de betänkligheter, som ovan uttalats, beaktansvärda.

Det finnes ingen anledning motsätta sig, att förändringar vidtagas i städernas administration. Förvisso saknas i densamma icke brister att avhjälpas. Men så stora äro säkerligen icke dessa, att en så genomgripande omdaning som den nu ifrågasatta med nödvändighet kräves. Skulle detta mot förmodan vara fallet, synes det dock vara en rimlig fordran, att det nya, som sättes i det gam-

las ställe, icke såsom det nu föreliggande förslaget till lag om kommunalborgmästare redan från början är behäftat med brister, som ingiva allvarliga farhågor om dess lämplighet. Ätminstone torde det rimligtvis kunna begäras, att »småstädernas» administration icke slås i spillror för att lämna rum för förvaltningsreformer av tvivelaktigt värde. Men detta är just vad som sker. »Att på sätt nu föreslås», säger justitieministern, »framgå i etapper vid genomförandet av en allmän reform, i fråga om städernas förvaltning är troligen ur den synpunkten till fördel, att de erfarenheter, som vinnas av en omorganisation med de angivna riktlinjerna beträffande de mindre städerna, framdeles kunna komma reformarbetet, beträffande de större till godo.» Detta yttrande karakteriserar reformen såsom befinnande sig på experimentets stadium.

»Småstäderna» måste offras för att erfarenheterna av experimentet med dem skola kunna tillgodogöras storstäderna. Att de förra givetvis sätta sig till motvärn synes intet ha att betyda. Och att den kommunala självbestämningensrätten skjutes åt sidan utgör uppenbarligen intet hinder för dem, som obönhörligen vilja ha denna reform i handen nu. Det synes då frestande att erinra om, att ett åsidosättande av denna rätt icke är mindre tilltalande därför, att det drabbar de mindre städerna.

Till slut bör det erinras om, att det såväl med hänsyn till önskvärdheten av att städerna må få deltaga i utredningen av deras sak, som ock av skäl, varom i motionen nr 358 erinrats, måste anses rätt och billigt, att städerna i denna för dem så livsviktiga fråga få tillfälle att yttra sig. Visserligen hava städerna på sätt departementschefen erinrat förut vid flera tillfällen fått giva sina meningar tillkänna, men det är därvid att märka, att, såsom av den i propositionen lämnade redogörelsen framgår, nu föreliggande förslag i olika avseende vitt skiljer sig från de tidigare framkomna förslag, över vilka städerna blivit hörda.

Jag tillåter mig med anledning av det sålunda anförda hemställa,

att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 207 framställda förslag måtte av riksdagen avslås.

Stockholm den 8 april 1932.

William Linder.